

9. Віденська конвенція про консульські зносини від 24 квітня 1963 року № 995_047. / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_047 (дата звернення: 12.12.2023).

10. Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів від 14 грудня 1973 року № 995_389./ Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_389 (дата звернення: 13.12.2023).

11. Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру від 14 березня 1975 року № 995_254 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_254 (дата звернення: 12.12.2023).

12. Конвенція про охорону персоналу Організації Об'єднаних Націй та зв'язаного з нею персоналу від 09 грудня 1994 року № 995_025. / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_025 (дата звернення: 12.12.2023).

13. Ральченко І. Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист: деякі проблеми кримінально-правової імплементації. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2015. № 2. С. 155-161.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-359-3-65>

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ТРУДОВИХ ПРАВ МІГРАНТІВ

Мхитарян Артур Степанович

студент III курсу

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Зіноватна Іляна Вікторівна

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри трудового права*

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Виклики сучасності у вигляді соціально-економічних, політичних криз, пандемій, ескалації збройних конфліктів та інших чинників, пов'язаних зі стрімким технологічним розвитком зумовлюють збільшення і прискорення

міграційних процесів по всьому світу. В таких умовах, людина, що мігрує знаходиться у скрутному становищі, адже вона опиняється у зовсім новому соціальному середовищі зі своїми особливостями (етнічними, культурними, правовими тощо) і за таких обставин вона потребує певних мінімальних гарантій захисту своїх прав, зокрема і трудових.

З огляду на це, слід розмежовувати поняття «міграція» і «трудова міграція», «мігрант» і «трудовий мігрант». Існує багато визначень та класифікацій цих понять, навіть на рівні міжнародних договорів відсутнє єдине, консолідоване їх розуміння.

Відповідно до думки О. Ровенчак міграція – це перетин адміністративного кордону, добровільний чи примусовий просторовий рух осіб чи груп осіб від місця (країни) виїзду до місця (країни) в'їзду за наявності або без неї законних підстав на певний період часу або назавжди, що може вести за собою зміну постійного місця проживання; цей рух включає в себе еміграцію та імміграцію [1, с. 129].

Так, В. Капітан визначає трудову міграцію як «переміщення особи з метою тимчасового працевлаштування, що супроводжується перетином державного кордону (зовнішня трудова міграція) або меж адміністративно-територіальних одиниць» [2, с. 474–475]. Згідно з позицією В. Кравченка у широкому розумінні трудовою міграцією є «переміщення особи за межі країни з метою працевлаштування», а у вузькому значенні під трудовою міграцією слід розуміти «добровільне переміщення особи через державний кордон з метою тимчасового працевлаштування» [3, с. 337]. Звідси трудовим мігрантом є «особа, яка займається оплачуваною трудовою діяльністю на території держави, громадянином якої вона не являється та в якій постійно не проживає» [3, с. 337].

Можна зробити висновок, що поняття «міграція» і «трудова міграція» не є тотожними, оскільки міграція розглядається як більш широке явище, що окрім працевлаштування має й інші цілі, зокрема навчання, відвідування родини, туризм тощо. Трудова міграція ж розглядається як специфічний та більш вузький вид міграції, оскільки головною (обов'язковою) метою та умовою є працевлаштування.

Провідну роль у сфері захисту трудових прав мігрантів відіграють міжнародні нормативно-правові акти (договори, конвенції, декларації тощо).

Регулювання цієї сфери права на міжнародному рівні відбувалося одночасно з поступовою консолідацією розвинених країн світу, зокрема формуванням та становленням Європейського Союзу, оскільки прийнятті у подальшому міжнародні угоди були спрямовані на встановлення та посилення дружніх відносин, сумісної співпраці задля досягнення прогресивного розвитку, взаєморозуміння та допомоги між державами-учасницями.

До міжнародних договорів, що встановили загальні засади та закріпили мінімальні гарантії щодо захисту прав трудових мігрантів відносяться: Конвенція про примусову чи обов'язкову працю (1930 р.), Декларація стосовно цілей та завдань Міжнародної організації праці (1944 р.), Загальна декларація прав людини (1948 р.), Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.). Названі документи прямо не торкаються сфери трудових прав мігрантів, однак їх положення стосуються трудових прав будь-якої фізичної особи, зокрема і мігрантів [4, с. 106].

Найбільш загальні положення та мінімальні гарантії закріплено у Загальній декларації прав людини (1948 р.), яка проголошує право на вільне пересування в межах та за межами країни, право на роботу та її вільний вибір тощо [5].

Профільними, тобто такими, що врегульовують питання прав суто трудових мігрантів, є: Конвенція Міжнародної організації праці (далі – МОП) про працівників-мігрантів (1949 р.), Конвенція МОП про зловживання в галузі міграції і про забезпечення працівникам-мігрантам рівних можливостей і рівного ставлення (1975 р.), Міжнародна конвенція про захист прав усіх трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей (1990 р.). Названі конвенції є основоположними у цій сфері та врегульовують різні важливі питання щодо прав трудових мігрантів та обов'язків держав, що їх приймають.

Важливими міжнародними договорами на рівні ЄС виступають: Паризька угода про створення Європейського співтовариства вугілля та сталі (1952 р.), два Римські договори щодо утворення Європейського співтовариства з атомної енергії та Європейського економічного співтовариства (1957 р.), Програма дій щодо працівників-мігрантів та членів їхніх сімей (1976 р.), а також низка інших директив та рекомендацій. Аналіз перелічених міжнародних актів дозволяє констатувати, що ними закріплено гарантії щодо свободи пересування робочої сили, право вільно обирати місце проживання та працювати в рамках кордонів Європейського співтовариства, а також недопущення (заборона) будь-якої дискримінації стосовно працевлаштування, умов чи оплати праці [6, с. 74].

Не менш вагомими є також:

– Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів (1977 р.), Конвенція містить положення щодо форми набору трудящих-мігрантів, їх медичного огляду та професійного іспиту, порядку в'їзду до країн, надання дозволу на роботу, порядку укладання договорів, умов праці, стягування обов'язкових платежів, переказу коштів, забезпечення сімей трудящих-мігрантів, надання соціальної та медичної допомоги, контролю за умовами праці тощо [7].

– Європейська соціальна хартія (переглянута 1996 р.), що закріплює широкий комплекс прав, суб'єктами яких є не лише загальна категорія

працівників, а й окремі, більш уразливі категорії працівників. Зокрема, у статті 19 Хартії закріплюється право на захист і допомогу для трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей [8].

Названі міжнародні акти є авторитетними доробками Ради Європи та мають важливе значення щонайменше на європейському регіональному рівні.

Незважаючи на ґрунтовну міжнародно-правову базу щодо захисту прав трудових мігрантів, не можна забувати, що кожна держава формує власну внутрішню міграційну політику враховуючи економічні, соціальні та інші чинники. Так, наприклад, через нестачу спеціалістів різних секторів економіки протягом останніх років німецький бундестаг ухвалив пакет міграційних законів, що покликані спростити працевлаштування для фахівців окремих спеціальностей. Така кризова ситуація змушує Німеччину проводити активну кадрову політику і трудові мігранти є необхідним ресурсом для вирішення проблеми. У зв'язку з цим влада Німеччини застосовує усі можливі методи, такі як спрощення механізму працевлаштування мігрантів у Німеччині, заохочення шляхом забезпечення більш сприятливих умов порівняно із країнами походження трудових мігрантів, пропонує їм та членам їхніх сімей гарантії соціального захисту тощо [9, с. 116].

У законодавстві Німеччини відсутній єдиний кодифікований правовий акт щодо трудових відносин з мігрантами, тому ця сфера регулюється низкою законів і підзаконних актів серед яких можна виокремити Конституцію ФРН, закони «Про міграцію», «Про сприяння працевлаштуванню та професійній освіті» тощо. Застосування законів Німеччини, що регулюють основні питання у сфері трудових правовідносин є однаковим як до громадян так і до мігрантів, які легально працевлаштувалися [10, с. 91]. Окремо варто відзначити Закон Німеччини про обов'язкові умови праці для осіб, які працюють за кордоном, і для осіб, які регулярно працюють у Німеччині (2009 р.). Закон закріплює гарантії щодо створення та забезпечення належних мінімальних умов праці для прикордонних відряджених працівників і осіб які регулярно працюють у Німеччині, а також забезпечення справедливих та дієвих конкурентних умов шляхом розширення правових норм галузевих колективних трудових договорів [11].

Отже, задля захисту прав трудових мігрантів державами приймаються консенсусні рішення у вигляді міжнародних нормативно-правових актів. Наразі розвиненими країнами було сформовано необхідний базис у міжнародно-правовому вимірі для врегулювання різних процесів, що виникають у межах трудової міграції і не тільки, а також встановлення певного правового забезпечення для трудових мігрантів у вигляді мінімальних гарантій та прав, що прописані в кожному окремому

міжнародному документі. Закріплення та унормування на міжнародному рівні прав трудових мігрантів, зобов'язує держав-учасниць діяти відповідним чином, надає мігранту впевненості щодо своєї правової захищеності, створює більш сприятливі умови для інтеграції та соціалізації трудових мігрантів, а також для залучення трудових мігрантів до необхідних сфер економіки. Попри ці переваги, слід пам'ятати, що відносини у сфері трудової міграції мають окреме врегулювання у національному законодавстві держав, яке може суперечити нормам міжнародного договору і закріплювати окреме регулювання. Проблематичною є реалізація положень міжнародних актів, оскільки держави перебувають під тиском багатьох чинників: соціальних, економічних, політичних тощо. В певних умовах часто забезпечити право на працю та на житло, проконтролювати усі підприємства, установи, організації на предмет порушення трудових прав та здійснити інші свої обов'язки держави не в змозі.

Література:

1. Ровенчак О. Визначення та класифікації міграцій: наближення до операційних понять. Політичний менеджмент. 2006. № 2 (17). С. 127–139. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/rovenchak_vyznachennia.pdf (дата звернення 12.12.2023).
2. Капітан В. Трудова міграція як аспект проблеми зайнятості в Україні. *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 32. С. 474–481.
3. Кравченко В.Г. Визначення поняття трудової міграції. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 375–379. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63919/80-Kravchenko.pdf?sequence=1>. (дата звернення 12.12.2023).
4. Козін С. До питання міжнародно-правового захисту трудових прав мігрантів. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 12. С. 104–109. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.12.17> (дата звернення 12.12.2023).
5. Загальна декларація прав людини (рос/укр): Декларація ООН від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 12.12.2023).
6. Лісовська М.М. Захист прав трудових мігрантів: європейський досвід Європейські та міжнародні підходи до захисту прав людини: матер. регіон. наук.-практ. конф., 7 квіт. 2017 р. С. 73–77.
7. Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів (укр/рос): Конвенція Ради Європи від 24.11.1977 р. № ETS № 93: станом на 16 берез. 2007 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_307#Text (дата звернення: 12.12.2023).

8. Європейська соціальна хартія (переглянута) : Хартія Ради Європи від 03.05.1996 р.: станом на 7 верес. 2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text (дата звернення: 12.12.2023).

9. Kozin s. M. Opportunities to use germany’s experience in Ukraine in the field of legal regulation of protection of labor rights of migrants. Scientific journal of public and private law. 2020. T. 1, № 5. С. 114–118. URL: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.5-1.17> (date of access: 12.12.2023).

10. Слободян Ю. Ю. Амелічева Л. П. Правове регулювання трудових відносин в Німеччині. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2020. Том 1, № 12. С. 91–95. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/8426> (дата звернення: 12.12.2023).

11. Gesetz über zwingende Arbeitsbedingungen für grenzüberschreitend entsandte und für regelmäßig im Inland beschäftigte Arbeitnehmer und Arbeitnehmerinnen (Arbeitnehmer-Entsendegesetz AEntG): of 20.04.2009. BGBI. I. 2009. 23 April. URL: https://media.offenegesetze.de/bgb11/2009/bgb11_2009_20.pdf#page=31 (date of access: 12.12.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-359-3-66>

ПРАВОВІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ВІЙСЬКОВО-КОСМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНДІЇ

Семенчук Марія Романівна

аспірантка кафедри міжнародного права

Навчально-наукового інституту міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Індія є державою-учасницею чотирьох з п’яти основних міжнародних договорів, які закріплюють основні положення космічного права та були створені у рамках ООН, а саме: Договір про космос 1967 р., Угода про рятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об’єктів, запущених у космічний простір 1968 р., Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічним об’єктам 1972 р., Конвенція про реєстрацію об’єктів, які запускаються у космічний простір 1975 р. Що стосується Угоди про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах 1979 р., вона є підписаною, але не ратифікованою індійською стороною. Тим не менш, країна є також учасником інших міжнародних договорів, що торкаються питання демілітаризації космічного простору – Договору про